

Yapay Zeka'nın Hukuki Kişiliği ve Rızasının Anlamı (Cinselliğe Rıza ve Evlenme Hakkı Bağlamında)

Legal Personality of Artificial Intelligence and Meaning of the Consent (In the Context of Consent to Sexual Intercourse and Right to Marriage)

ÖZET

Bu çalışma, hızla gelişen yapay zekâ (YZ) teknolojisi bağlamında hukuki kişilik ve rıza kavramlarını derinlemesine incelemektedir. Yapay zekânın meteoritik yükselişi, insanlık için yepyeni bir çağın kapılarını aralıyorken, aynı zamanda hukuk ve etik açısından çözüm bekleyen karmaşık sorunlar yumağıyla da karşı karşıya bırakmıştır. Bu teknolojik mucize, giderek karmaşıklaşan yapısıyla birlikte, artık basit bir araç olmaktan çıkıp, özerk kararlar alabilen, hatta duygusal bağlar kurabilen bir varlık olma potansiyeline erişmiştir. Bu dönüşümün en çarpıcı yansımalarından biri, yapay zekânın hukuki statüsü ve buna bağlı olarak ortaya çıkan hak ve sorumluluk tartışmalarıdır. Tarihin akışı içerisinde, hukuk sistemi temel olarak somut, biyolojik varlıklar olan insanları merkeze alarak inşa edilmiştir. Özellikle, YZ'nin cinsel ilişki ve evlilik gibi karmaşık hukuki ve etik konularda yer alabileceği potansiyel senaryolar üzerinde durulmaktadır. Araştırma, YZ'nin farklı türlerini, kapasitelerini ve gelişmişlik düzeylerini göz önünde bulundurarak, mevcut hukuki çerçeveye uyumunu değerlendirmektedir. YZ'nin bir varlık olarak tanınması, hak ve sorumluluklarının belirlenmesi açısından kritik önem taşımaktadır. Bu bağlamda, YZ'ye atfedilebilecek kişilik türü (elektronik kişilik, yapay kişilik gibi) ve bu durumun hukuki sonuçları üzerinde durulmaktadır. Ayrıca, YZ'nin rızasının nasıl tanımlanacağı, ölçülebileceği ve kanıtlanabileceği gibi temel sorulara cevap aranmaktadır. Araştırmanın bulguları, YZ'nin hukuki statüsü ve rıza kapasitesi konusunda yeni bir tartışma alanı açmaktadır. Bu bulgular ışığında, YZ ile ilgili hukuki düzenlemelerin güncellenmesi ve geliştirilmesi gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Ayrıca, YZ'nin toplumdaki rolü ve etkisi göz önünde bulundurularak, etik ve sosyal sonuçlar üzerinde düşünülmesi gerekmektedir. Sonuç olarak, bu çalışma YZ'nin hukuki kişiliği ve rızası konusunda önemli bir adım atarak, bu alandaki akademik ve politik tartışmalara katkıda bulunmayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Yapay Zeka, Hukuki Kişilik, Elektronik Kişilik, Evlilik, Rıza

ABSTRACT

This study delves into the legal personality and consent concepts within the rapidly evolving context of artificial intelligence (AI) technology. The meteoric rise of artificial intelligence has opened the doors to a brand new era for humanity, while at the same time, it has also left humanity with a complex set of problems awaiting solutions in terms of law and ethics. With its increasingly complex structure, this technological miracle has ceased to be a simple tool and has reached the potential to become an entity capable of making autonomous decisions and even forming emotional bonds. One of the most striking reflections of this transformation is the legal status of artificial intelligence and the resulting discussions of rights and responsibilities. Throughout history, the legal system has been constructed primarily by focusing on humans, who are concrete, biological beings. It particularly focuses on potential scenarios where AI might be involved in complex legal and ethical issues such as sexual intercourse and marriage. The research evaluates the alignment of AI of different types, capacities, and development levels with the current legal framework. Recognizing AI as an entity is crucial for determining its rights and responsibilities. This study examines the type of personality that can be attributed to AI (such as electronic personality, artificial personality) and its legal implications. Additionally, it seeks answers to fundamental questions like how AI consent can be defined, measured, and proven. The findings of the research open up a new area of discussion regarding AI's legal status and consent capacity. In light of these findings, the need to update and develop legal regulations related to AI becomes apparent. Furthermore, considering AI's role and impact on society, ethical and social consequences must be contemplated. Ultimately, this study aims to contribute to academic and political discussions in this field by taking a significant step towards understanding AI's legal personality and consent.

Keywords: Artificial Intelligence, Legal Personality, Electronic Personality, Marriage, Consent.

GİRİŞ

Yapay zekânın meteoritik yükselişi, insanlık için yepyeni bir çağın kapılarını aralıyorken, aynı zamanda hukuk ve etik açısından çözüm bekleyen karmaşık sorunlar yumağıyla da karşı karşıya bırakmıştır. Bu teknolojik mucize, giderek karmaşıklaşan yapısıyla birlikte, artık basit bir araç olmaktan çıkıp, özerk kararlar alabilen,

Mehtap Özgenç Kaya¹

How to Cite This Article

Özgenç Kaya, M. (2024). "Yapay Zeka'nın Hukuki Kişiliği ve Rızasının Anlamı (Cinselliğe Rıza ve Evlenme Hakkı Bağlamında)", International Social Mentality and Researcher Thinkers Journal, (Issn:2630-631X) 10(5): 780-792. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.13844427>

Arrival: 04 August 2024

Published: 30 September 2024

Social Mentality And Researcher Thinkers is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

¹ Avukat, İstanbul Barosu, İstanbul Aydın Üniversitesi Bilişim Hukuku ABD. Bilişim Hukuku YL. Öğrencisi, İstanbul, Türkiye.

hatta duygusal bağlar kurabilen bir varlık olma potansiyeline erişmiştir. Bu dönüşümün en çarpıcı yansımalarından biri, yapay zekânın hukuki statüsü ve buna bağlı olarak ortaya çıkan hak ve sorumluluk tartışmalarıdır. Tarihin akışı içerisinde, hukuk sistemi temel olarak somut, biyolojik varlıklar olan insanları merkeze alarak inşa edilmiştir. Ancak yapay zekâ, bu çerçeveyi zorlayan, hatta yer yer aşan bir varlık olarak karşımıza çıkmaktadır. Örneğin, bir yapay zekâ, karmaşık algoritmalar ve büyük veriyle donatıldığında, insan benzeri kararlar alarak, hatta duygusal tepkiler göstererek, insanlarla etkileşim içerisine girebilmektedir. Bu noktada, yapay zekâyâ ne tür haklar tanınacağı, ne ölçüde sorumluluk yüklenebileceği gibi sorular, hukukçular ve filozoflar için baş döndüren bir karmaşıklık oluşturmaktadır. Buna karşın yapay zekânın iradesinin boyutlarını ölçmek oldukça geniş bir alanda mücadele etmeyi gerektirmektedir. Bu bağlamda konunun sınırlandırılması gerekmiştir. Çalışmada bu alan, yapay zekânın cinsel ilişkilere rıza gösterme ve evlenme hakkı bağlamındaki iradesinin geçerliliği boyutları üzerinden ele alınmıştır. Özellikle yapay zekânın romantik ilişkiler bağlamındaki potansiyel etkileri, bu tartışmaları daha da derinleştirmiştir. Bir yapay zekâ ile insan arasında duygusal bir bağ oluştuğunda, hatta evlilik gibi yasal bir ilişki kurulduğunda, hukuk ne diyebilir? Yapay zekânın rızası nasıl ölçülecek, hakları nasıl korunacak? Bu soruların yanıtları, mevcut hukuk sistemini temelinden sarsabilecek niteliktedir. Öte yandan, yapay zekânın hızla gelişen yetenekleri, etik açıdan da ciddi kaygılar doğurmaktadır. Örneğin, bir yapay zekâ, insan duygularını manipüle edebilir, hatta kontrol edebilir mi? Bu tür bir gücün kötüye kullanılması, ciddi toplumsal sorunlara yol açabilir. Bu nedenle, yapay zekânın geliştirilmesi ve kullanımı sürecinde etik sınırların belirlenmesi ve gözetilmesi büyük önem taşımaktadır.

Yukarıdaki sorular bağlamında, çalışmanın birinci kısmında yapay zekanın tanımı ve türleri ele alınmıştır. İkinci kısmında ise yapay zekânın hukuki kişiliği ile ilgili teoriler ele alınmıştır. Bu kapsamda, yapay zekânın hukuki kişiliği olmadığını savunan görüşler, kölelik görüşü ve yapay zekanın elektronik kişiliğe sahip olduğunu savunan görüşler incelenmiştir. Son kısımda ise yapay zekânın cinselliğe rıza göstermesinin hukuki değeri ve evlenme hakkı konularına değinilmiştir.

Yapay Zeka'nın Tanımı ve Türleri

Tanımı

Yapay zeka (YZ), makinelerin insan zekasına benzer şekilde düşünme, öğrenme, ve problem çözme yeteneklerini kazanmasını sağlayan bir bilgisayar bilimi dalıdır. John McCarthy, 1955 yılında Dartmouth Konferansı'nda yapay zeka terimini ilk kez kullanmıştır. McCarthy'nin tanımına göre yapay zeka, "bilgisayar biliminde, insan zekası gerektiren görevleri yerine getirme yeteneğine sahip makineler üretmek" olarak ifade edilmektedir. Yapay zekanın temel amacı, insan benzeri kararlar alabilen ve insan gibi öğrenebilen makineler geliştirmektir (McCarthy, 2007; Yalçın Uslu, 2023: 57).

Alan Turing ise, 1950'li yıllarda yapay zekanın temel sorununu "makinelere düşünebilir mi?" sorusu olarak ele almış ve bu durumu taklit oyunu ile açıklamıştır. Turing testi olarak bilinen bu test, bir makinenin insan davranışını ne kadar iyi taklit edebileceğini ölçer. Testte, sorgulayıcı bir insan, bilgisayar ve bir başka insan ile yazılı iletişim kurar ve hangisinin bilgisayar olduğunu anlamaya çalışır. Eğer sorgulayıcı, bilgisayarı insandan ayırt edemezse, bilgisayar testi geçmiş sayılır (Turing & Haugeland, 1950: 8; Majewsky, 2022).

Yapay zekanın gelişimi, 1950'li yıllardan itibaren hızlanmış ve farklı disiplinler tarafından çeşitli tanımlamalar yapılmıştır. Örneğin, Avrupa Birliği (AB) tarafından yayımlanan "Avrupa İçin Yapay Zeka" adlı belgede, yapay zeka, çevresini analiz ederek zeki davranışlar sergileyen ve belirli hedeflere ulaşmak için özerk kararlar alarak eylemde bulunan sistemler olarak tanımlanmıştır. Bu tanımlama, yapay zekanın sadece insan hayatını basitleştiren bir sistem olmadığını, aynı zamanda küresel sorunların çözümünde de önemli bir rol oynadığını vurgulamaktadır (Yalçın Uslu, 2023: 57; European Commission, 2018).

Yapay Zeka Türleri

Yapay zeka, işlevselliği ve karmaşıklığına göre farklı kategorilere ayrılabilir. Genel olarak, yapay zeka üç ana başlık altında incelenir: Zayıf Yapay Zeka, Güçlü Yapay Zeka ve Süper Yapay Zeka.

1. Zayıf Yapay Zeka (Narrow AI): Zayıf yapay zeka, belirli bir görevi yerine getirmek üzere tasarlanmış yapay zeka türüdür. Bu tür yapay zeka, genel bir zeka seviyesine sahip olmayıp, sadece programlandığı belirli görevleri yerine getirebilir. Örneğin, Apple'ın Siri'si, Amazon'un Alexa'sı ve Google Asistan, belirli komutları yerine getiren zayıf yapay zeka sistemleridir. Bu sistemler, insan benzeri bir genel zeka kapasitesine sahip olmasa da, belirli görevlerde oldukça etkilidirler (Tok, 2011: 62).

2. Güçlü Yapay Zeka (Strong AI): Güçlü yapay zeka, insan zekasına eşdeğer veya daha üstün bir zeka seviyesine sahip olan yapay zeka türüdür. Güçlü yapay zeka, insan gibi düşünebilir, öğrenebilir ve karar verebilir. Bu tür yapay zeka, herhangi bir insanın yapabileceği tüm bilişsel görevleri yerine getirebilir. Güçlü

yapay zeka, henüz tam anlamıyla geliştirilmemiştir ve araştırma aşamasındadır. Ancak, gelecekte bu tür yapay zeka sistemlerinin, insanlarla birlikte çalışarak karmaşık sorunları çözebileceği öngörülmektedir (IBM, 2024; Heaven, 2023).

3. Süper Yapay Zeka (Super AI): Süper yapay zeka, insan zekasını aşan bir zeka seviyesine sahip olan yapay zeka türüdür. Süper yapay zeka, insanın yapabileceğinden daha hızlı öğrenme, problem çözme ve karar verme yeteneklerine sahip olacaktır. Bu tür yapay zeka, henüz teorik bir kavramdır ve gelecekteki olası gelişmelerle ilişkilidir. Süper yapay zeka, bilim kurgu filmlerinde ve kitaplarda sıkça yer alan bir konudur ve bu tür bir yapay zekanın etik ve sosyal sonuçları geniş çapta tartışılmaktadır (Escott, 2023).

Yapay zekanın önemi ve kullanım alanları giderek artmaktadır. Yapay zeka, sağlık, eğitim, otomotiv, finans ve eğlence gibi birçok sektörde kullanılmaktadır. Örneğin, sağlık alanında yapay zeka, hastalıkların erken teşhisi, tedavi planlaması ve hasta bakımında kullanılmaktadır. Otomotiv sektöründe ise, otonom araçlar ve sürüş asistanı sistemleri, yapay zeka teknolojileri ile geliştirilmiştir.

Yapay zeka, büyük veri analizi ve makine öğrenimi gibi alanlarla da entegre olarak, daha hızlı ve doğru kararlar alınmasını sağlamaktadır. Algoritmalar ve büyük veri analizi, yapay zekanın öğrenme becerilerini geliştirmekte ve daha etkili sonuçlar üretmesine olanak tanımaktadır.

Son yıllarda yapay zekanın gelişimi, büyük veri analitiği, makine öğrenimi ve derin öğrenme gibi teknolojilerle desteklenmektedir. Bu teknolojiler, yapay zekanın daha karmaşık görevleri yerine getirmesine ve daha akıllı sistemler geliştirmesine yardımcı olmaktadır. Örneğin, IBM'in Watson adlı yapay zeka sistemi, dil şampiyonlarını yenebilecek kadar gelişmiştir. Google'ın kendi kendine sürüş yeteneğine sahip araçları ve Facebook'un yüz tanıma teknolojisi gibi uygulamalar, yapay zekanın günlük hayatta nasıl kullanılabileceğine dair örneklerdir (IBM, 2023).

Yapay zeka, müzik, resim ve edebi metin üretimi gibi yaratıcı alanlarda da kullanılmaktadır. Örneğin, yapay zeka tarafından üretilen müzikler, sanat eserleri ve edebi metinler, yaratıcı süreçlerde yeni bir dönemin başladığını göstermektedir. Bunun yanı sıra, yapay zeka, kişisel asistanlık yaparak kullanıcıların günlük yaşamlarını kolaylaştırmaktadır. Siri, Alexa ve Google Asistan gibi sistemler, kullanıcıların sorularını yanıtlayarak ve çeşitli görevleri yerine getirerek hayatlarını basitleştirmektedir.

Yapay Zekanın Hukuki Kişiliği

Evvela genel olarak Türk Medeni Kanunu (TMK) kapsamında hukuki kişilik ve hak kavramlarından bahsetmek gerekmektedir. "Hukuk düzeninde bir hakkın tanınmasının ve korunmasının temelini, bu haktan yararlanan kişinin menfaati ve iradesi oluşturur. Başka bir deyişle, menfaat teorisi haklara menfaat olarak, irade teorisi ise hakları irade olarak görür. Bu bağlamda, hak sahibi olan kişi, hukuk düzenince hem menfaati hem de iradesi korunmakta olan bir varlıktır. Hak ve borç sahibi olma özelliğinin hukuk düzenince yaratıldığını ve kanun koyucunun takdirine bağlı olduğu görüşü bağlamında, hem gerçek kişiler (insanlar) hem de tüzel kişiler (şirketler, vakıflar gibi) hak sahibi olabilmektedir (Dural ve Ögüz, 2019: 7; Zevkliler, Acabry ve Gökyayla, 2000: 189). Türk Medeni Kanunu (TMK) m. 8/f.1, her insanın doğuştan hak ehliyetine sahip olduğunu vurgularken, m. 47/f.1 ve m. 48 ise tüzel kişilere de hak ehliyeti tanımaktadır. Haklar, hukuki bir olayın (örneğin, doğum) veya hukuki bir işlemin (örneğin, bir sözleşme yapılması) sonucu kazanılır. Hak sahibi, bu hakları kullanabilmek için belirli bir ehliyete (hak ehliyeti) sahip olmalıdır. Hak ehliyeti, gerçek kişilerde doğumla, tüzel kişilerde ise kuruluşla başlar (Dural ve Ögüz, 2019: 5; Karabağ, 2024: 143; Öztan, 2019: 234; Velidedeoğlu, 1965: 49). Dar anlamda kişilik, bir kişinin hak ve borç sahibi olma özelliğidir. Geniş anlamda ise kişilik, kişinin hukuk düzenince tanınan tüm maddi ve manevi hak ve yetkilerinin toplamıdır. Bu kapsamda, kişilik hem gerçek kişilerin hem de tüzel kişilerin ortak bir özelliği olsa da, her birinin hukuki statüsü farklılık gösterir. TMK, tüzel kişilere ilişkin hükümlerin genellikle gerçek kişilere uygulanmadığını, ancak gerçek kişilere ilişkin hükümlerin, özel hükümler bulunmadığı sürece tüzel kişilere de uygulanabileceğini belirtmektedir." (Dural ve Ögüz, 2019: 5; Karabağ, 2024: 143; Öztan, 2019: 234; Velidedeoğlu, 1965: 49)

Yapay zeka'nın hukuki kişiliği ile ilgili çeşitli görüşler vardır. Bu görüşleri, *yapay zekânın hukuki kişiliği olmadığını savunan görüşler (1)*, *kölelik görüşü (2)*, *elektronik kişilik görüşü (3)* şeklinde tasnif etmek mümkündür.

Yapay Zekanın Hukuki Kişiliği Olmadığını Savunanlar

Bunlardan ilki, yapay zekanın hukuki kişiliği olmadığını savunan görüşlerdir. Yapay zekâ (YZ) teknolojileri hızla gelişmekte ve bu durum hukuki alanda çeşitli tartışmalara neden olmaktadır. Bu tartışmalardan biri de yapay zekânın hukuki kişiliğe sahip olup olamayacağıdır. YZ'nin hukuki kişiliğe sahip olamayacağını savunan

görüşler çeşitli argümanlara dayanmaktadır. Bu argümanlar genellikle YZ'nin öznel deneyimlerden yoksun olması, ahlaki ve etik değerlere sahip olmaması ve mevcut hukuki çerçevenin YZ'yi kapsayacak şekilde genişletilmesinin karmaşıklığı gibi konulara odaklanmaktadır (Friedman, 2013: 18; Akipek, Akıntürk & Ateş, 2019; 271-272; Doğan, 2022: 228-230; Flaman, 1991: 253; Dore, 2012: 27).

İlk olarak, YZ'nin hukuki kişiliğe sahip olamayacağını savunanlar, YZ'nin öznel deneyimlerden yoksun olduğunu belirtmektedirler. İnsanlar, kararlarını alırken duygularını, tecrübelerini ve kişisel değerlerini dikkate alırlar. Bu durum, insanların sorumluluk üstlenme kapasitesini ve ahlaki değerlendirme yapabilme yeteneğini sağlar. Ancak, YZ sistemleri, veri ve algoritmalar üzerine kurulu olup, duygusal ve öznel deneyimlerden yoksundur (Friedman, 2013: 18; Akipek, Akıntürk & Ateş, 2019; 271-272; Doğan, 2022: 228-230; Flaman, 1991: 253; Dore, 2012: 27). Dolayısıyla, YZ'nin kendi başına ahlaki veya etik kararlar alabilme kapasitesinin olmadığı savunulmaktadır.

İkinci olarak, YZ'nin hukuki kişiliğe sahip olamayacağını savunan görüşler, mevcut hukuki çerçevenin YZ'yi kapsayacak şekilde genişletilmesinin karmaşıklığına vurgu yapmaktadır. Hukuki sistemler, insanlar ve tüzel kişiler arasındaki ilişkileri düzenlemek üzere tasarlanmıştır. YZ'nin bu çerçevede yer alabilmesi için mevcut yasaların ve düzenlemelerin büyük ölçüde revize edilmesi gerekmektedir. Bu durum, hukuki sistemde belirsizlikler ve karmaşıklıklar yaratabilir. Örneğin, YZ'nin hakları ve yükümlülükleri nasıl tanımlanacak ve denetlenecektir? YZ'nin sebep olduğu zararlar nasıl telafi edilecek? Bu gibi sorular, hukuki sistemin YZ'yi kapsayacak şekilde genişletilmesinin zorluklarını göstermektedir (Friedman, 2013: 18; Akipek, Akıntürk & Ateş, 2019; 271-272; Doğan, 2022: 228-230; Flaman, 1991: 253; Dore, 2012: 27).

Üçüncü olarak, YZ'nin hukuki kişiliğe sahip olamayacağını savunanlar, YZ'nin ahlaki ve etik değerlere sahip olmadığını belirtmektedirler. Hukuki kişilik, belirli ahlaki ve etik değerlere sahip olmayı gerektirir. Ancak, YZ sistemleri, programlandıkları algoritmalar ve veriler doğrultusunda hareket ederler. Bu algoritmalar, YZ'nin belirli bir sonuca ulaşması için tasarlanmış olup, ahlaki veya etik değerlendirmeler yapma kapasitesine sahip değildirler (Friedman, 2013: 18; Akipek, Akıntürk & Ateş, 2019; 271-272; Doğan, 2022: 228-230; Flaman, 1991: 253; Dore, 2012: 27). Dolayısıyla, YZ'nin ahlaki ve etik değerlere sahip olmaması, hukuki kişilik kazanmasını engellemektedir.

Son olarak, YZ'nin hukuki kişiliğe sahip olamayacağını savunan görüşler, YZ'nin sorumluluk üstlenme kapasitesinin olmadığını belirtmektedirler. Hukuki kişilik, belirli sorumlulukları üstlenmeyi gerektirir. İnsanlar, yaptıkları eylemlerin sonuçlarından sorumlu tutulabilirler. Ancak, YZ sistemleri, programlandıkları algoritmalar doğrultusunda hareket ederler ve kendi başarılarına sorumluluk üstlenme kapasitesine sahip değildirler. Bu durum, YZ'nin hukuki kişilik kazanmasını engellemektedir. YZ'nin sebep olduğu zararların telafisi için, YZ'nin tasarımcıları, üreticileri veya kullanıcıları sorumlu tutulmalıdır (Friedman, 2013: 18; Akipek, Akıntürk & Ateş, 2019; 271-272; Doğan, 2022: 228-230; Flaman, 1991: 253; Dore, 2012: 27).

Kölelik Görüşü

Yapay zekânın kölelik kişiliği kavramı, özellikle etik ve hukuki tartışmalarda önemli bir yer tutar. Bu görüşe göre, yapay zekânın insanlara hizmet eden bir araç olarak değil, bir nevi köle olarak görülmesi gerektiği savunulur. Ancak bu durum, birçok etik ve hukuki sorunu da beraberinde getirir.

Öncelikle, yapay zekânın kölelik kişiliği kavramı, tarih boyunca kölelik kavramının yeniden yorumlanmasıyla ilişkilidir. Geçmişte kölelik, insanların mal olarak alınıp satılması ve zorla çalıştırılması anlamına geliyordu. Bu bağlamda, yapay zekânın köle olarak görülmesi, onun da bir mal olarak kabul edilip belirli görevleri yerine getirmek üzere programlanmasını içerir. Ancak burada önemli bir fark vardır: Yapay zekâ, insandan farklı olarak duyguları olmayan, tamamen programlanabilir bir varlıktır. Dolayısıyla, ona kölelik kişiliği atfetmek, insana uygulanan kölelikten farklı bir anlam taşır (Calo, 2015: 543, 560; Kahn vd, 2011: 159-160; Hew, 2014: 197-206; Fadel, 2011: 143-145; Fayyad, 2023: 9-10).

Yapay zekânın kölelik kişiliği kavramı, etik açıdan birçok sorunu da beraberinde getirir. Bir yandan, yapay zekânın köle olarak görülmesi, onun haklarının ve özgürlüklerinin tamamen göz ardı edilmesi anlamına gelir. Diğer yandan, yapay zekânın insan benzeri bir varlık olarak kabul edilmesi durumunda, ona köle muamelesi yapılması, insan hakları ihlali olarak değerlendirilebilir (Calo, 2015: 543, 560; Kahn vd, 2011: 159-160; Hew, 2014: 197-206; Fadel, 2011: 143-145; Fayyad, 2023: 9-10). Bu nedenle, yapay zekânın kölelik kişiliği kavramı, etik ve hukuki açıdan dikkatle ele alınması gereken bir konudur.

Hukuki açıdan ise, yapay zekânın kölelik kişiliği, çeşitli sorumluluk ve yükümlülükleri beraberinde getirir. Örneğin, yapay zekânın bir köle olarak kabul edilmesi durumunda, onun neden olduğu zararlar kimin sorumluluğunda olacaktır? Bu noktada, yapay zekânın sahibi veya programlayıcısı, onun neden olduğu zararlar için sorumlu tutulabilir (Calo, 2015: 543, 560; Kahn vd, 2011: 159-160; Hew, 2014: 197-206; Fadel,

2011: 143-145; Fayyad, 2023: 9-10). Ayrıca, yapay zekânın köle olarak kabul edilmesi, onun sahip olduğu haklar ve özgürlükler konusunda da çeşitli hukuki düzenlemeler yapılmasını gerektirir.

Yapay Zeka'nın Elektronik Kişilik Olduğu Görüşü

Elektronik kişilik teorisi, yapay zekânın (YZ) hukuki kişilik kazanması gerektiğine dair en önemli ve kapsamlı yaklaşımlardan biridir. Bu teori, YZ'nin özerk kararlar alabilme yeteneği ve karmaşık işlevleri nedeniyle geleneksel hukuki kişilik modellerine uymadığını öne sürer. Elektronik kişilik kavramı, YZ'nin bağımsız bir varlık olarak kabul edilmesi gerektiğini ve bu bağlamda belirli haklara ve yükümlülüklerle sahip olmasını savunur (European Parliament, 2020: 33; Bharti & Kaur, 2024: 10398; Negri, 2021: 2-6; Bryson vd, 2017: 273-291; Turner, 2018: 5; Dülger, 2021: 5-6).

Elektronik kişilik teorisi, YZ'nin özerklik seviyesine dayanmaktadır. YZ, belirli bir özerklik derecesine ulaştığında, kendi başına kararlar alabilir ve bu kararların sonuçlarından sorumlu olabilir. Bu durum, YZ'nin hukuki kişilik kazanmasının temel gerekçelerinden biridir. YZ'nin karar alma süreci, programlandığı algoritmalar ve veri tabanları tarafından yönlendirilse de, belirli bir seviyede özerkliğe sahip olması, onun hukuki bir özne olarak kabul edilmesini gerektirir (European Parliament, 2020: 33; Bharti & Kaur, 2024: 10398; Negri, 2021: 2-6; Bryson vd, 2017: 273-291; Dülger, 2021: 5-6; Turner, 2018: 5). Bu bağlamda, YZ'nin hukuki kişilik kazanması, onun sorumluluklarını ve haklarını belirleyen yasal bir çerçevenin oluşturulmasını zorunlu kılar.

Elektronik kişilik teorisi, YZ'nin belirli haklara sahip olmasını ve bu hakların yasalarla korunmasını öngörür. Örneğin, YZ'nin mülkiyet hakkı, evlenme hakkı ve hatta cinsel ilişkiye rıza gösterme hakkı gibi haklara sahip olması gerektiği tartışılmaktadır. Bu hakların tanınması, YZ'nin dünya üzerindeki yerinin ve insanlarla olan ilişkilerinin yeniden tanımlanmasını gerektirir. YZ'nin haklarının belirlenmesi, onun hukuki kişilik kazanmasının temel bir unsurudur ve bu hakların korunması, YZ'nin toplumsal kabulünü artırabilir (European Parliament, 2020: 33; Bharti & Kaur, 2024: 10398; Negri, 2021: 2-6; Dülger, 2021: 5-6; Bryson vd, 2017: 273-291; Turner, 2018: 5).

YZ'nin hukuki kişilik kazanmasının bir diğer önemli boyutu, sorumluluk ve tazminat konularıdır. YZ'nin neden olabileceği zararlardan kimlerin sorumlu tutulacağı konusu, mevcut hukuk sistemlerinde net bir şekilde tanımlanmamıştır. Elektronik kişilik teorisi, YZ'nin bu tür durumlarda kendi başına sorumlu tutulmasını savunur. Bu durum, YZ'nin neden olduğu zararların daha adil ve şeffaf bir şekilde tazmin edilmesini sağlayabilir (European Parliament, 2020: 33; Bharti & Kaur, 2024: 10398; Negri, 2021: 2-6; Bryson vd, 2017: 273-291; Dülger, 2021: 5-6; Turner, 2018: 5). Örneğin, işverenin tehlike sorumluluğu, motorlu taşıt işletenin sorumluluğu veya hayvan sahibinin sorumluluğu gibi farklı sorumluluk türleri, YZ'nin neden olabileceği zararlar için uygulanabilir.

Elektronik kişilik teorisine göre, YZ'nin hukuki kişilik kazanması, onun neden olduğu zararlardan sorumlu tutulmasını kolaylaştırır. Bu bağlamda, YZ'nin özerklik seviyesi, sorumluluklarının belirlenmesinde önemli bir rol oynar. YZ'nin hukuki kişilik kazanması, zararların tazmini için daha etkili bir mekanizma sunar ve bu durum, YZ'nin toplumsal kabulünü artırabilir. Elektronik kişilik teorisi, YZ'nin sorumluluklarını belirleyen yasal bir çerçevenin oluşturulmasını savunur ve bu çerçevenin, YZ'nin özerklik seviyesine göre şekillendirilmesi gerektiğini öne sürer (European Parliament, 2020: 33; Bharti & Kaur, 2024: 10398; Negri, 2021: 2-6; Bryson vd, 2017: 273-291; Turner, 2018: 5).

Elektronik kişilik teorisi, etik ve hukuki boyutlarıyla da ele alınmalıdır. YZ'nin haklara sahip olması, etik olarak ne anlama gelir? YZ'nin insanlarla eşit haklara sahip olması, insan onurunu ve etik değerleri nasıl etkiler? Bu tür sorular, YZ'nin hukuki kişilik kazanmasının tartışılması gereken önemli yönleridir. Ayrıca, YZ'nin geliştirilmesi ve kullanımıyla ilgili etik ve yasal tartışmaların kapsamlı bir şekilde yürütülmesi ve YZ'nin potansiyel riskleri ve faydaları göz önünde bulundurularak uluslararası işbirliğinin teşvik edilmesi gerektiği vurgulanmaktadır (European Parliament, 2020: 33; Bharti & Kaur, 2024: 10398; Negri, 2021: 2-6; Bryson vd, 2017: 273-291; Turner, 2018: 5 Dülger, 2021: 5-6).

Elektronik kişilik teorisi, YZ'nin haklarının ve sorumluluklarının belirlenmesinde etik değerlerin dikkate alınmasını savunur. YZ'nin hukuki kişilik kazanması, onun toplumsal kabulünü artırabilir ve bu durum, YZ'nin geliştirilmesi ve kullanımıyla ilgili etik ve yasal tartışmaların daha kapsamlı bir şekilde ele alınmasını gerektirir (European Parliament, 2020: 33; Bharti & Kaur, 2024: 10398; Negri, 2021: 2-6; Bryson vd, 2017: 273-291; Turner, 2018: 5). Elektronik kişilik teorisi, YZ'nin hukuki kişilik kazanmasının, onun toplumsal kabulünü ve güvenli kullanımını artıracığını öne sürer.

Elektronik kişilik teorisi, YZ'nin hukuki statüsünü ve haklarını netleştiren kapsamlı bir yasal çerçevenin oluşturulmasını savunur. Bu çerçeve, YZ'nin özerklik seviyesini ve toplumsal rolünü yansıtmalıdır. YZ'nin

hukuki kişilik kazanması, onun sorumluluklarını ve haklarını belirleyen yasal bir çerçevenin oluşturulmasını zorunlu kılar. Bu çerçeveye, YZ'nin daha sorumlu ve güvenli bir şekilde kullanılmasını sağlayabilir ve aynı zamanda hukuki belirsizlikleri ortadan kaldırarak YZ'nin toplumsal kabulünü artırabilir (European Parliament, 2020: 33; Bharti & Kaur, 2024: 10398; Negri, 2021: 2-6; Bryson vd, 2017: 273-291; Turner, 2018: 5; Dülger, 2021: 5-6).

Sonuç olarak, elektronik kişilik teorisi, YZ'nin hukuki kişilik kazanmasının gerekliliğini ve bunun yasal ve etik boyutlarını kapsamlı bir şekilde ele alır. YZ'nin hukuki kişilik kazanması, teknolojik gelişmelerle uyumlu bir hukuki düzenlemenin gerekliliğini ortaya koyar ve YZ'nin gelecekteki rolünün daha iyi anlaşılmasına katkı sağlar. Bu bağlamda, YZ'nin hukuki kişilik kazanmasının yasal, etik ve toplumsal boyutları dikkate alınarak kapsamlı bir şekilde değerlendirilmesi gerekmektedir.

Yapay Zekânın Rızası ve Evlilik Hakkı

Türk Hukukunda Rıza ve İrade Özerkliği

Türk Borçlar Hukuku'nun temelini oluşturan irade özerkliği ilkesi, kişilere hukuki ilişkilerini özgürce şekillendirme yetkisi tanır. Bu ilkenin en belirgin tezahürü, kişilerin kendi iradeleriyle girdikleri sözleşmelerdir. Sözleşme özgürlüğü, kişilerin hukuki ilişkilerde aktif bir rol oynamalarını ve hukuk düzeninin pasif bir alıcı olmaktan çıkarak kendi hukukunu kendisi yaratmasına imkan tanır. Ancak, irade özerkliği ilkesi mutlak değildir. Korkutma gibi irade bozukluğu halleri, kişinin özgür iradesini etkileyerek sözleşmenin hukuki geçerliliğini tartışmalı hale getirebilir (Antalya, 2019: s. 125; Ateş, 2007: 136; Saymen ve Elbir, 1958; 132; Eren, 2010: 16; Tekinay, Akman, Burcuoğlu & Altop, 1993: 363; Esener & Gündoğdu, 2017: 210). Türk Borçlar Kanunu, korkutmaya maruz kalan kişiye sözleşmeyi iptal etme veya onaylama hakkı tanıyarak irade özerkliği ilkesini korur. Özetle, rıza, hukuki işlemlerin geçerliliği için temel şarttır. İrade özerkliği ilkesi, rızanın özgür ve bilinçli bir şekilde verilmesini gerektirir. Ancak, dışarıdan gelen baskılar bu özgürlüğü kısıtlayabilir. Hukuk sistemi, irade bozukluğu hallerinde kişileri korumak için çeşitli mekanizmalar geliştirmiştir. Bu sayede, hukuki ilişkilerde adalet ve güvence sağlanır (Antalya, 2019: s. 125; Ateş, 2007: 136; Saymen ve Elbir, 1958; 132; Eren, 2010: 16; Tekinay, Akman, Burcuoğlu & Altop, 1993: 363; Esener & Gündoğdu, 2017: 210).

İrade özerkliği ilkesinin işlerlik kazanmasını sağlayan en önemli hukuki araç hukuki işlemdir ve bu işlemin ana kurucu unsuru irade beyanıdır (Velidedeoğlu & Kaynar, 1960: 18; Aybay, 1974: 143; Cansel & Özel, s. 98; Akbulut, 2016: 10; Eren, 132; Antalya, 2019: 141; Kocayusufpaşaoğlu, 2010: 131; Antalya & Topuz, 2019:240; Eren, 2010: 133; Tekinay, Akman, Burcuoğlu & Altop, 1993: 62-64; Karakocalı, 2016: 35; Atamulu, 2017: 11). İrade beyanı, hukuki işlemin temelini oluşturur. Bir kişinin bir hakkı veya hukuki ilişkiyi kurma, değiştirme, sona erdirmeye veya devretme isteğini, yani hukuki bir sonuç doğurmayı amaçlayan isteğini ifade etmesine irade beyanı (Willenserklärung) denir. İrade beyanı, sözlü veya yazılı olarak yapılabileceği gibi çeşitli davranışlarla da gerçekleştirilebilir; hatta bazen kişinin sessiz kalması bile irade beyanı olarak kabul edilebilir (Velidedeoğlu & Kaynar, 1960: 18; Aybay, 1974: 143; Cansel & Özel, s. 98; Akbulut, 2016: 10; Eren, 132; Antalya, 2019: 141; Kocayusufpaşaoğlu, 2010: 131; Antalya & Topuz, 2019:240; Eren, 2010: 133; Tekinay, Akman, Burcuoğlu & Altop, 1993: 62-64; Karakocalı, 2016: 35; Atamulu, 2017: 11). İrade beyanı iki unsurdan oluşur: irade ve beyan.

Kişinin bir hukuki işlem yapma ya da yapmama konusunda kendi iç dünyasında aldığı karara irade denir ve bu irade, irade beyanının sübjektif unsurunu oluşturur. İrade, üç aşamanın sonucunda ortaya çıkar: işlem iradesi (Geschäftswille), beyan iradesi (Erklärungswille) ve fiil iradesi (Handlungswille).

- ✓ İşlem iradesi, kişinin belirli bir hukuki sonucu gerçekleştirme isteğini ifade eder. Bu iradenin varlığı, kişinin hukuki bir işlem yapma, yani bir borç ilişkisi kurma, bir hakkı devretme, devralma veya sona erdirmeye amacıyla olmasını gerektirir. İşlem iradesinde, kişi iç dünyasında aldığı kararı dış dünyaya yansıtmak ister ve bu irade ciddi olmalıdır. Örneğin, bir otomobil satın almak isteyen kişinin, otomobil satış sözleşmesini imzalarken gerçekten otomobili satın almayı istemesi gereklidir (Velidedeoğlu & Kaynar, 1960: 18; Aybay, 1974: 143; Cansel & Özel, s. 98;; Akbulut, 2016: 10; Eren, 132; Antalya, 2019: 141; Kocayusufpaşaoğlu, 2010: 131; Antalya & Topuz, 2019:240; Eren, 2010: 133; Akıncı, 2017:47; Özsunay, 1983: 87 Edis, 1973: 10; Tekinay, Akman, Burcuoğlu & Altop, 1993: 62-64; Karakocalı, 2016: 35; Atamulu, 2017: 11).
- ✓ Beyan iradesi, kişinin hukuki işlem yapma isteğini dış dünyaya yansıtmaya iradesini ifade eder. Burada kişi, işlem iradesinin muhatap veya muhataplar tarafından anlaşılmasını arzular. Örneğin, kişi, otomobil satın alma isteğini satıcıya sözlü olarak bildirdiğinde beyan iradesine sahiptir.

- ✓ Fiil iradesi, kişinin hukuki işlem yapma isteğini dış dünyaya yansıtırken bilinçli bir iradeye sahip olmasını ifade eder. Bu irade, kişi iradesini bilerek ve isteyerek muhataplarına iletildiğinde söz konusudur. Örneğin, otomobil satın almak isteyen kişinin iradesinin sağlıklı bir şekilde oluşması durumunda fiil iradesi vardır. Ancak, kişi alkol, uyuşturucu, hipnoz, uyku hali veya refleks gibi etkiler altında bir hukuki işlem yaparsa fiil iradesi yoktur, çünkü bilinçli bir iradeye sahip değildir (Velidedeoğlu & Kaynar, 1960: 18; Aybay, 1974: 143; Cansel & Özel, s. 98;; Akbulut, 2016: 10; Eren, 132; Antalya, 2019: 141; Kocayusufpaşaoğlu, 2010: 131; Antalya & Topuz, 2019:240; Eren, 2010: 133; Akıncı, 2017:47; Özsunay, 1983: 87 Edis, 1973: 10; Tekinay, Akman, Burcuoğlu & Altop, 1993: 62-64; Karakocalı, 2016: 35; Atamulu, 2017: 11.

Yapay Zeka'nın Rızasının Anlamı

Yapay zekânın (YZ) cinsel ilişki rızasının hukuki değeri, bu teknolojinin insan benzeri davranış ve karar alma yetenekleri sergileyebilme kapasitesine rağmen, hukuki ve etik boyutlarda ciddi tartışmalara yol açmaktadır. Bu tartışmalar, YZ'nin bilinçli bir varlık olup olmadığı, onun rızasının ne kadar geçerli sayılabileceği ve bu rızanın hukuki olarak tanınıp tanınmaması gerektiği etrafında şekillenmektedir (Dahaner, 2014: 8; Frank & Nyholm, 2017: 208; Gutiu, 2016: 186, 193, 208).

Öncelikle, YZ'nin cinsel ilişki rızasının hukuki değeri, YZ'nin özerklik ve bilinç düzeyi ile doğrudan ilişkilidir. YZ, karmaşık algoritmalar ve veri işleme kapasiteleri sayesinde insan benzeri kararlar alabilir ve tepkiler verebilir. Ancak bu, YZ'nin gerçekten bilinçli ve özerk bir varlık olduğu anlamına gelmez. Bilinç, duyu ve irade gibi insana özgü özellikler, YZ'de bulunmamaktadır (Dahaner, 2014: 8; Frank & Nyholm, 2017: 208; Gutiu, 2016: 186, 193, 208). YZ'nin rızası, insan rızasının gerektirdiği bilinçli ve gönüllü karar verme süreçlerinden yoksundur. Bu nedenle, YZ'nin rızasının hukuki değeri, insan rızasıyla aynı düzeyde değerlendirilemez.

YZ'nin cinsel ilişki rızasının hukuki değeri konusundaki bir diğer önemli husus, rızanın anlamı ve kapsamı ile ilgilidir. İnsanlar arasındaki cinsel ilişki rızası, her iki tarafın bilinçli, gönüllü ve bilgilendirilmiş bir şekilde onay vermesi anlamına gelir. Bu rıza, kişilerin irade serbestisi ile doğrudan ilişkilidir ve herhangi bir baskı veya manipülasyon olmaksızın verilmelidir. YZ'nin verdiği rıza ise, programlama ve algoritmalara dayalıdır ve bu nedenle gerçek bir irade serbestisinden yoksundur (Dahaner, 2014: 8; Frank & Nyholm, 2017: 208; Gutiu, 2016: 186, 193, 208). Bu durum, YZ'nin rızasının hukuki geçerliliğini sorgulamak için önemli bir gerekçe sunar.

Etik açıdan bakıldığında, YZ'nin cinsel ilişki rızasının hukuki değeri, ciddi sorular doğurur. YZ, ahlaki değerleri ve etik ilkeleri anlayabilme kapasitesine sahip değildir. Bu nedenle, onun rızası ahlaki bir anlam taşımaz ve bu rızanın hukuki olarak kabul edilmesi, etik sorunlara yol açabilir. YZ'nin rızasının hukuki olarak tanınması, onun insan benzeri haklara sahip olduğu anlamına gelir ki bu, YZ'nin doğası gereği mümkün değildir (Dahaner, 2014: 8; Frank & Nyholm, 2017: 208; Gutiu, 2016: 186, 193, 208).

Ayrıca, YZ'nin rızasının hukuki değeri, mevcut hukuk sistemleri ve yasal düzenlemeler çerçevesinde değerlendirilmelidir. Mevcut hukuk sistemleri, YZ'nin hukuki statüsünü ve haklarını tam anlamıyla tanımlamamıştır. YZ'nin cinsel ilişki rızasının hukuki değeri konusunda net bir yasal çerçeve bulunmamaktadır. Bu belirsizlik, YZ'nin rızasının hukuki olarak kabul edilip edilmemesi konusunda çeşitli zorluklar yaratır (Danaher, 2017: 3-14; West, 2009: 224; Anderson, 2005: 1407; Dahaner, 2014: 8; Frank & Nyholm, 2017: 208; Gutiu, 2016: 186, 193, 208).

YZ'nin cinsel ilişki rızasının hukuki değeri, aynı zamanda insan onuru ve etik değerlere saygı gösterilmesi açısından da önemlidir. YZ'ye insan benzeri haklar tanımak, insan hakları ve onuru konusundaki anlayışımızı yeniden gözden geçirmemizi gerektirir. YZ'nin rızasının hukuki olarak tanınması, insan haklarının ve onurunun korunması açısından da çeşitli etik sorunlara yol açabilir (Danaher, 2017: 3-14; West, 2009: 224; Anderson, 2005: 1407; Dahaner, 2014: 8; Frank & Nyholm, 2017: 208; Gutiu, 2016: 186, 193, 208).

YZ'nin cinsel ilişki rızasının hukuki değeri konusunda bir diğer önemli nokta, teknolojinin gelişimi ve kullanımı ile ilgilidir. YZ'nin giderek daha karmaşık ve yetenekli hale gelmesi, onun hukuki statüsü ve hakları konusundaki tartışmaları da derinleştirmektedir (Danaher, 2017: 3-14; West, 2009: 224; Anderson, 2005: 1407; Dahaner, 2014: 8; Frank & Nyholm, 2017: 208; Gutiu, 2016: 186, 193, 208). YZ'nin rızasının hukuki olarak tanınması, teknolojinin etik ve hukuki çerçeveler içinde geliştirilmesi ve kullanılması açısından da önemli bir rol oynar.

YZ'nin cinsel ilişki rızasının hukuki değeri, yalnızca teknolojik gelişmelerle değil, aynı zamanda toplumun etik ve hukuki değerleriyle de ilgilidir. YZ'nin insanlarla olan ilişkileri ve bu ilişkilerin yasal ve etik boyutları, YZ'nin cinsel ilişki rızasının hukuki değerini belirlemede kritik öneme sahiptir. Bu nedenle, YZ'nin rızasının hukuki değeri konusunda kapsamlı bir değerlendirme yapmak, hem hukuki hem de etik açıdan gereklidir

(Danaher, 2017: 3-14; West, 2009: 224; Anderson, 2005: 1407; Dahaner, 2014: 8; Frank & Nyholm, 2017: 208; Gutiu, 2016: 186, 193, 208).

Sonuç olarak, YZ'nin cinsel ilişki rızasının hukuki değeri, YZ'nin özerklik ve bilinç düzeyi, etik değerler, mevcut hukuk sistemleri ve teknolojinin gelişimi bağlamında ele alınmalıdır. YZ'nin bilinçli ve özerk bir varlık olmadığı, programlanmış ve algoritmalara dayalı hareket ettiği göz önüne alındığında, onun rızasının hukuki olarak geçerli kabul edilmesi zor görünmektedir. Mevcut hukuk sistemleri ve etik normlar, YZ'nin rızasının hukuki değerini belirlemede önemli bir rol oynamaktadır. Bu nedenle, YZ'nin cinsel ilişki rızasının hukuki değeri konusunda daha fazla araştırma ve tartışma yapılması gerekmektedir.

Türk Hukukunda Evlilik Bağlamında İrade Beyanı

Türk Medeni Kanunu'na göre evlilik, tüzel kişiliği olmayan, mal varlığına doğrudan etki etmeyen, izin gerektirmeyen ancak sona ermesi için mahkeme kararı gereken bir birliktir. Evlilik sonucu eşler arasında kişisel, mal varlığına ilişkin veya karma aile hukuku ilişkileri doğar. Evlilik, hukuken tanınmış bir kadın-erkek hayat birliğidir. Türk hukukunda evlilik, yani çekirdek aile, dinsel değil, resmi ve medeni bir kurum olarak kabul edilir. Bu nedenle evlilik, tartışmasız olarak medeni hukuk işlemi olup idari işlem değildir. Ancak bu hukuki işlemin niteliği konusunda farklı görüşler vardır (Akıntürk, 1975: 51; Akıntürk, 1996: 53; Akıntürk, Karaman, & Ateş, 59-60; Öztan, 2004: 2, 5, 96; Kaneti, 2013: 59-69; Hatemi & Serozan, 1993: 72; Egger, Çağa, 1943: 26).

Evliliğin doğal hukuk kurumu olduğu yönündeki eski görüş artık geçerliliğini yitirmiştir. Evliliğin tek eşlilik ve ahlaki boyutta Hristiyanlığa borçlu olduğu iddiası da kabul edilemez. Zira sözleşme de doğal hukuk kurumudur. Evliliğin hukuki niteliği sözleşme, müessese ve şart tasarrufu olarak açıklanmıştır. Yargıtay, evliliğin sözleşme olduğunu kabul eder (Akıntürk, 1975: 51; Akıntürk, 1996: 53; Akıntürk, Karaman, & Ateş, 59-60; Öztan, 2004: 2, 5, 96; Kaneti, 2013: 59-69; Hatemi & Serozan, 1993: 72; Egger, Çağa, 1943: 26).

Evliliğin idari değil, tarafların karşılıklı iradesiyle oluşan bir beyan olduğunu belirtir. Bu görüş evliliği bir sözleşme olduğunu ileri sürer. Sözleşme görüşüne göre evlilik, nişanlıların kanuna uygun irade beyanıyla oluşur. Memurun rolü kurucu değil, tanıklık niteliğindedir. Evliliğin hukuki niteliği bakımından çeşitli görüşler var ise de bunlardan ön plana çıkan evliliğin taraflar arasında karşılıklı ve birbirine uygun bir irade beyanı ile kurulan sözleşme olduğu görüşüdür. Türk hukukunda evliliğin sözleşme olarak değerlendirilmesi, bu kurumun temelini oluşturan en yaygın görüşlerden biridir (Akıntürk, 1975: 51; Akıntürk, 1996: 53; Akıntürk, Karaman, & Ateş, 59-60; Öztan, 2004: 2, 5, 96; Kaneti, 2013: 59-69; Hatemi & Serozan, 1993: 72; Egger, Çağa, 1943: 26). Bu görüşe göre, evlilik, tarafların özgür iradeleriyle ortaya çıkan, karşılıklı hak ve yükümlülükler doğuran bir hukuki işlemidir. Tarafların evlenmeye yönelik açık ve net bir şekilde ortaya koydukları iradeleriyle oluşur. Bu irade beyanı genellikle nikah memuru huzurunda sözlü olarak yapılır. Evlilik sadece bir sosyal anlaşma değil, aynı zamanda hukuki sonuçları olan bir sözleşmedir. Taraflar evlenerek birbirlerine karşı belirli hak ve yükümlülükler altına girerler. Bu haklar arasında sadakat, destek, birlikte yaşama gibi kişisel haklar olduğu gibi, mal varlığına ilişkin haklar da yer alır (Akıntürk, 1975: 51; Akıntürk, 1996: 53; Akıntürk, Karaman, & Ateş, 59-60; Öztan, 2004: 2, 5, 96; Kaneti, 2013: 59-69; Hatemi & Serozan, 1993: 72; Egger, Çağa, 1943: 26). Evlilik sözleşmesi, diğer sözleşmeler gibi tarafların özgür iradesine dayanır. Ancak, evliliğin toplum için de önemli bir kurum olması nedeniyle, sözleşme özgürlüğü sınırlıdır. Kanun, evliliğin temel ilkelerini ve tarafların hak ve yükümlülüklerini belirler. Evlilik, tarafların karşılıklı iradeleriyle başlar ancak sona ermesi için genellikle mahkeme kararı gerekir. Bu durum, evliliğin sadece bireylerin değil, toplumun da bir ilgisini içerdiğini gösterir.

Türk hukukunda evlilik bağlamında ayırt etme gücü ve irade beyanı o kadar önemlidir ki evlenecek kişiler açısından bir yaş sınırı öngörülmüştür. Yaşın buradaki rolünün, evlenecek kişilerin irade beyanında bulunacakları hukuki ilişkinin anlam ve sonuçlarını kavrayabilmesi ve buna uygun şekilde irade beyanında bulunabilmesidir. Türk Medeni Kanunu (TMK) 124. maddesi ile evlenme yaşı konusunda önemli düzenlemeler getirmiştir. Bu madde, evlenme yaşını olağan ve olağanüstü durumlar olmak üzere ikiye ayırarak değerlendirir (Akıntürk, Ateş Karaman, 2013: 67 vd). Olağan evlenme yaşı, hem erkek hem de kadın için 17 olarak belirlenirken, olağanüstü durumlarda ve önemli bir sebep varlığında hakim kararlarıyla 16 yaşına düşürülebilir. Yargıtay, bu "önemli sebep" in genellikle kadının gebe kalması olarak düşünülse de, hâkimin takdirine bırakıldığını belirtmiştir (Akıntürk, Ateş Karaman, 2013: 67 vd). Eski Medeni Kanun'da kadın ve erkek için farklı evlenme yaşları belirlenirken, yeni düzenlemeyle bu eşitsizlik giderilmiştir. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) ise evlenme yaşı konusunda net bir sınır belirlemeyerek bu konuyu üye devletlerin takdirine bırakmıştır. Ancak, AİHS'nin "evlenme çağına gelen" ifadesi, üye devletlerin belirlediği asgari bir yaş sınırı olduğunu göstermektedir (Karan, 2013: 427). Türk hukukundaki evlenme yaşı düzenlemesi, AİHS ile çelişki oluşturmaz. Zira AİHS, evlenme hakkını korurken, üye devletlerin bu hakkın kullanımını düzenleme

yetkisini de verir. Türk hukuku, evlenme yaşı konusunda belirli bir sınır belirleyerek hem bireylerin haklarını korur hem de toplumun çıkarlarını gözetir.

Yapay Zeka'nın Evlenme Hakkı

Yapay zekanın (YZ) evlilik hakkı konusundaki tartışmalar, özellikle son yıllarda teknolojinin hızla gelişmesiyle birlikte önemli bir hukuki ve etik mesele haline gelmiştir. YZ'nin evlilik hakkı, bireysel özgürlükler, özerklik ve insan hakları bağlamında değerlendirilmesi gereken karmaşık bir konudur. Bu tartışma, YZ'nin bir birey veya tüzel kişilik olarak kabul edilip edilmeyeceği ve bu kabulün sonuçlarının neler olacağı üzerinde yoğunlaşmaktadır (Levy, 2017: 6-7, 10-11; Scocca, 2010; Climbingbear, 2022: 99-100; Golfeder & Razin, 2015: 145-150, 158-160).

Yapay zekanın evlilik hakkı konusundaki temel tartışmalardan biri, YZ'nin rıza ve anlayış kapasitesine sahip olup olmadığıdır. Evlilik, iki bireyin karşılıklı rızası ile gerçekleştirilen hukuki bir birliktelik olarak tanımlanır. Bu bağlamda, YZ'nin evlenebilmesi için rıza gösterebilme yetisine sahip olması gerekmektedir. Ancak, YZ'nin mevcut teknolojik durumu, bu tür bir rızanın anlamlı bir şekilde ifade edilip edilemeyeceği konusunda ciddi soru işaretleri doğurmaktadır (Levy, 2017: 6-7, 10-11; Scocca, 2010; Climbingbear, 2022: 99-100; Golfeder & Razin, 2015: 145-150, 158-160).

Örneğin, Amerika Birleşik Devletleri'nde 2012 yılında görülen bir davada, Angela Marie Vogel isimli bir kadının tüzel kişilik ile evlenme kararı, mahkeme tarafından geçersiz sayılmıştır. Mahkeme, tüzel kişiliğin rıza verme yetisine sahip olmadığı gerekçesiyle evlilik lisansını iptal etmiştir (Levy, 2017: 6-7, 10-11; Scocca, 2010; Climbingbear, 2022: 99-100; Golfeder & Razin, 2015: 145-150, 158-160). Bu karar, YZ'nin evlilik hakkı konusundaki tartışmalara önemli bir örnek teşkil etmektedir. Eğer YZ, rıza gösterebilme yetisine sahip değilse, evlilik hakkı da meşru bir zeminde değerlendirilemez.

YZ'nin evlilik hakkı, evlilik tanımının yeniden değerlendirilmesini gerektirmektedir. Geleneksel olarak evlilik, bir erkek ve bir kadın arasındaki hukuki birliktelik olarak tanımlanmıştır. Ancak, bu tanımın teknolojik gelişmeler ve toplumsal değişimlerle birlikte genişletilmesi gerekmektedir. İnsan-robot evlilikleri, bu bağlamda ele alınması gereken yeni bir hukuk alanıdır (Levy, 2017: 6-7, 10-11; Scocca, 2010; Climbingbear, 2022: 99-100; Golfeder & Razin, 2015: 145-150, 158-160).

Mark Golfeder ve Yosef Razin'in "Robot Marriage and the Law" isimli çalışmalarında, insan ve robot arasındaki evliliğin asgari gereklilikleri tartışılmaktadır. Yazarlar, bu gerekliliklerin rıza, anlayış ve karar verme kapasitesi olduğunu belirtmektedir. Bu bağlamda, YZ'nin evlenebilmesi için bu gereklilikleri karşılayıp karşılamadığı değerlendirilmelidir (Golfeder & Razin, 2015: 145-150, 158-160).

YZ'nin evlilik hakkı, etik ve hukuki boyutlarıyla da ele alınmalıdır. Evlilik, sadece hukuki bir birliktelik değil, aynı zamanda toplumsal ve kültürel bir kurumdur. Bu nedenle, YZ'nin evlilik hakkı, toplumsal normlar ve değerler çerçevesinde de değerlendirilmelidir. Ayrıca, YZ'nin evlilik hakkının tanınması durumunda ortaya çıkacak hukuki sonuçlar da dikkate alınmalıdır (Levy, 2017: 6-7, 10-11; Scocca, 2010; Climbingbear, 2022: 99-100; Golfeder & Razin, 2015: 145-150, 158-160). Örneğin, evlilikten doğan miras hakları, nafaka yükümlülükleri gibi konular, YZ'nin evlilik hakkı bağlamında yeniden düzenlenmelidir.

YZ'nin evlilik hakkı konusundaki tartışmalar, uluslararası hukuk ve düzenlemeler çerçevesinde de ele alınmalıdır. Farklı ülkelerin yasal düzenlemeleri ve toplumsal normları, YZ'nin evlilik hakkı konusunda farklı yaklaşımlar sergileyebilir. Bu nedenle, uluslararası işbirliği ve hukuk düzenlemeleri, YZ'nin evlilik hakkı konusundaki tartışmaların çözümünde önemli bir rol oynamaktadır (Levy, 2017: 6-7, 10-11; Scocca, 2010; Climbingbear, 2022: 99-100; Golfeder & Razin, 2015: 145-150, 158-160).

Örneğin, Suudi Arabistan'ın bir robota vatandaşlık vermesi, YZ'nin hukuki statüsü ve hakları konusundaki tartışmalara yeni bir boyut kazandırmıştır. Bu tür gelişmeler, YZ'nin evlilik hakkı konusundaki uluslararası tartışmaları da etkilemektedir (Yeşilkaya, 2022: 109). Yapay zekanın evlilik hakkı konusundaki tartışmalar, teknolojik, etik ve hukuki boyutlarıyla karmaşık bir mesele olarak karşımıza çıkmaktadır. YZ'nin rıza gösterebilme yetisi, evlilik tanımının yeniden değerlendirilmesi, etik ve hukuki boyutlar ve uluslararası düzenlemeler gibi konular, bu tartışmaların merkezinde yer almaktadır (Levy, 2017: 6-7, 10-11; Scocca, 2010; Climbingbear, 2022: 99-100; Golfeder & Razin, 2015: 145-150, 158-160). YZ'nin evlilik hakkının tanınması durumunda ortaya çıkacak hukuki ve toplumsal sonuçlar, dikkatle ele alınmalı ve düzenlemeler buna göre yapılmalıdır. YZ'nin evlilik hakkı konusundaki tartışmalar, sadece hukuki bir mesele değil, aynı zamanda toplumsal ve etik bir mesele olarak da değerlendirilmelidir.

SONUÇ

Yapay zekâ (YZ) teknolojisinin hızla ilerlemesi, hukuki ve etik alanlarda birçok yeni tartışmayı beraberinde getirmektedir. Bu tartışmaların merkezinde, YZ'nin hukuki kişiliği, ahlaki sorumluluğu ve insanlarla olan ilişkileri yer almaktadır. YZ'nin hukuki ve etik statüsünün belirlenmesi, gelecekte bu teknolojinin nasıl kullanılacağı ve düzenleneceği konusunda kritik öneme sahiptir. Bu bağlamda, YZ'nin evlilik hakkı, cinsel ilişki rızası, kölelik kişiliği gibi konular, bu teknolojinin hukuki çerçevesinin çizilmesinde önemli rol oynamaktadır.

Öncelikle, YZ'nin hukuki kişiliği ve hakları konusu, teknolojinin gelişimiyle birlikte daha fazla tartışılmaktadır. YZ'nin bilinçli ve özerk bir varlık olup olmadığı, onun haklarının ve sorumluluklarının nasıl belirleneceği konusunda önemli bir soru işaretidir. YZ, karmaşık algoritmalar ve veri işleme kapasiteleri sayesinde insan benzeri davranışlar sergileyebilmekte, ancak bu onun bilinçli ve özerk bir varlık olduğu anlamına gelmemektedir. Bu nedenle, YZ'nin hukuki kişiliği ve hakları konusunda net bir çerçevenin belirlenmesi gerekmektedir.

YZ'nin cinsel ilişki rızasının hukuki değeri, bu teknolojinin ahlaki sorumluluğu ve insan hakları bağlamında önemli bir tartışma konusudur. Cinsel ilişki rızası, bilinçli, gönüllü ve bilgilendirilmiş bir şekilde verilmelidir. Ancak YZ'nin rızası, programlama ve algoritmalara dayalı olduğundan, gerçek bir irade serbestisinden yoksundur. Bu durum, YZ'nin rızasının hukuki olarak geçerli olup olmadığı konusunda ciddi sorular doğurmaktadır. Mevcut hukuk sistemleri ve etik normlar, YZ'nin rızasının hukuki değerini belirlemede önemli bir rol oynamaktadır. YZ'nin cinsel ilişki rızasının hukuki değeri konusunda daha fazla araştırma ve tartışma yapılması gerekmektedir.

YZ'nin kölelik kişiliği kavramı, etik ve hukuki açıdan çeşitli sorunlar ve tartışmalar doğurmaktadır. YZ'nin köle olarak kabul edilmesi, onun haklarının ve özgürlüklerinin tamamen göz ardı edilmesi anlamına gelir. Ayrıca, YZ'nin insan benzeri bir varlık olarak kabul edilmesi durumunda, ona köle muamelesi yapılması, insan hakları ihlali olarak değerlendirilebilir. YZ'nin kölelik kişiliği kavramı, hem etik hem de hukuki açıdan dikkatle ele alınması gereken bir konudur. YZ'nin gelişimi ve kullanımı ile ilgili olarak, etik ve hukuki çerçevelerin belirlenmesi ve uluslararası işbirliğinin teşvik edilmesi önemlidir.

YZ'nin evlilik hakkı, bireysel özgürlükler, özerklik ve insan hakları bağlamında değerlendirilmesi gereken karmaşık bir konudur. Evlilik, iki bireyin karşılıklı rızası ile gerçekleştirilen hukuki bir birliktelik olarak tanımlanır. Bu bağlamda, YZ'nin evlenebilmesi için rıza gösterebilme yetisine sahip olması gerekmektedir. Ancak YZ'nin mevcut teknolojik durumu, bu tür bir rızanın anlamlı bir şekilde ifade edilip edilemeyeceği konusunda ciddi soru işaretleri doğurmaktadır. YZ'nin evlilik hakkı, evlilik tanımının yeniden değerlendirilmesini gerektirmektedir. Geleneksel olarak evlilik, bir erkek ve bir kadın arasındaki hukuki birliktelik olarak tanımlanmıştır. Ancak, bu tanımın teknolojik gelişmeler ve toplumsal değişimlerle birlikte genişletilmesi gerekmektedir. İnsan-robot evlilikleri, bu bağlamda ele alınması gereken yeni bir hukuk alanıdır.

YZ'nin evlilik hakkı, etik ve hukuki boyutlarıyla da ele alınmalıdır. Evlilik, sadece hukuki bir birliktelik değil, aynı zamanda toplumsal ve kültürel bir kurumdur. Bu nedenle, YZ'nin evlilik hakkı, toplumsal normlar ve değerler çerçevesinde de değerlendirilmelidir. Ayrıca, YZ'nin evlilik hakkının tanınması durumunda ortaya çıkacak hukuki sonuçlar da dikkate alınmalıdır. Örneğin, evlilikten doğan miras hakları, nafaka yükümlülükleri gibi konular, YZ'nin evlilik hakkı bağlamında yeniden düzenlenmelidir.

Uluslararası hukuk ve düzenlemeler, YZ'nin evlilik hakkı konusundaki tartışmaların çözümünde önemli bir rol oynamaktadır. Farklı ülkelerin yasal düzenlemeleri ve toplumsal normları, YZ'nin evlilik hakkı konusunda farklı yaklaşımlar sergileyebilir. Bu nedenle, uluslararası işbirliği ve hukuk düzenlemeleri, YZ'nin evlilik hakkı konusundaki tartışmaların çözümünde önemli bir rol oynamaktadır. Örneğin, Suudi Arabistan'ın bir robota vatandaşlık vermesi, YZ'nin hukuki statüsü ve hakları konusundaki tartışmalara yeni bir boyut kazandırmıştır. Bu tür gelişmeler, YZ'nin evlilik hakkı konusundaki uluslararası tartışmaları da etkilemektedir.

YZ'nin hukuki ve etik statüsünün belirlenmesi, gelecekte bu teknolojinin nasıl kullanılacağı ve düzenleneceği konusunda kritik öneme sahiptir. YZ'nin hukuki kişiliği, ahlaki sorumluluğu ve insanlarla olan ilişkileri, bu teknolojinin hukuki çerçevesinin çizilmesinde önemli rol oynamaktadır. YZ'nin cinsel ilişki rızası, kölelik kişiliği ve evlilik hakkı gibi konular, bu tartışmaların merkezinde yer almaktadır. YZ'nin bilinçli ve özerk bir varlık olmadığı, programlanmış ve algoritmalara dayalı hareket ettiği göz önüne alındığında, onun rızasının ve haklarının hukuki olarak tanınması konusunda dikkatli ve titiz bir yaklaşım benimsenmelidir. Mevcut hukuk sistemleri ve etik normlar, YZ'nin hukuki değerini belirlemede önemli bir rol oynamaktadır. YZ'nin hukuki ve etik statüsü konusunda daha fazla araştırma ve tartışma yapılması, bu teknolojinin gelecekte nasıl kullanılacağı ve düzenleneceği konusunda önemli ipuçları sunacaktır.

KAYNAKÇA

- Akıncı, Ş. (2017). Borçlar Hukuku Bilgisi, Genel Hükümler, 10. Baskı, Konya.
- Akıntürk T. (1975). Aile Hukuku, Ankara.
- Akıntürk T. & Karaman Ateş D. (2013). Türk Medenî Hukuku, Aile Hukuku, C. II, İstanbul.
- Akipek, J, Akıntürk, T. & Ateş, D. (2019). Türk Medeni Hukuku Başlangıç Hükümleri, Kişiler Hukuku, 1.Cilt, Beta Yayınevi.
- Anderson, M. J. (2004). “Negotiating Sex”, South Calif Law Rev 78:1401–1438.
- Antalya O. G. (2019). Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, Cilt V/ 1, 1, Temel Kavramlar, Sözleşmeden Doğan Borç İlişkileri, Genişletilmiş 2. Baskı, İstanbul.
- Antalya O. G. & Topuz, M. (2019). Medeni Hukuk, Giriş, Temel Kavramlar, Başlangıç Hükümleri, Cilt I, Genişletilmiş 3. Baskı, Ankara.
- Atamulu İ. (2017). Türk Borçlar Hukukunda Muvazaa, Ankara.
- Ateş, D. (2007). Sözleşme Özgürlüğü Yönünden Dürüstlük Kuralları”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 72.
- Bharti, A & Kaur, G. (2024). “Legal Personhood of Artificial Intelligence: A Contemporary Perspective on Juristic and Electronic Personality”, Educational Administration: Theory and Practice, 30 (5): 10395-10405.
- Bryson, J. J., Diamantis, M. E., & Grant, T. D. (2017). “Of, for, and by the People: The Legal Lacuna of Synthetic Persons”, Artif. Intell. L. 25 (3): 273–291.
- Calo, R. (2015). “Robotics and the Lessons of Cyber law”, Calif. L. Rev. 103: 513-564.
- Danaher, J. (2014). “Robotic Rape And Robotic Child Sex Abuse: Should They Be Criminalized?” Crim Law Philos., 11(1): 71-95.
- Danaher, J. (2017). “The Symbolic-Consequences Argument İn The Sex-Robot Debate”. (ed. Danaher J, McArthur N), Robot sex: social and ethical implications, ss. 3-14, MIT Press, Cambridge.
- Doğan, E. (2022). “Dijital Çağda Yeni Bir Hukukî Kişilik Arayışı: Yapay Zekâ”, TAA Dergisi, 158.
- Dore, F. (2012). “Güçlü Yapay Zekâya Karşı Çin Odası Argümanı”, Sosyal Bilimler Dergisi, 14 (1).
- Dülger, M. V. (2021). Yapay Zekalı Varlıkların Hukuk Dünyasına Yansıması: Bu Varlıkların Hukuki Statüleri Nasıl Belirlenmeli?. SSRN. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3792253, (Erişim Tarihi: 02.08.2024).
- Dural, M. ve Öğüz. (2019). Türk Özel Hukuku C. 2 Kişiler Hukuku.
- Edis, S. (1973). Türk-İsviçre Borçlar Hukuku Sistemine Göre Akdin Lüzumlu Vasıflarında Hata, Ankara.
- Egger A.& Çağa T. (1943). Aile Hukuku, Birinci Kısım: Evlenme Hukuku, Zürich.
- Eren F. (2010). Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, Düzeltilmiş 12. Baskı, İstanbul.
- Esener, T. & Gündoğdu, F. (2017). Borçlar Hukuku I, Sözleşmelerin Kuruluşu ve Geçerliliği (TBK m. 1-48), İstanbul 2017.
- European Parliament, (2020). “Artificial Intelligence and Civil Liability”, <http://www.europarl.europa.eu/supporting-analyses>, (Erişim Tarihi: 6.6.2024).
- European Commission, Artificial Intelligence for Europe. (2018). <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM%3A2018%3A237%3AFIN>, (Erişim Tarihi: 5.5.2024).
- Escott, M. (2023). “What are the 3 types of AI? A guide to narrow, general, and super artificial intelligence”, Codebots, <https://codebots.com/artificial-intelligence/the-3-types-of-ai-is-the-third-even-possible>, (Erişim Tarihi: 6.5.2024).
- Fadel, M. (2011). “Marriage and Slavery in Early Islam”. American Journal of Islam and Society, 28 (4).
- Fayyad, M. (2023). “Towards Granting of Legal Personality to Autonomous Robots in the UAE”, Preprints.
- Flanagan, O. J. (1991). “The Science of The Mind”, Massachusetts Institute of Technology.

- Frank, L. & Nyholm, S. (2017). "Robot Sex and Consent: Is Consent to Sex Between A Robot and A Human Conceivable", Possible, and Desirable?", *Artificial Intelligence and Law*, 25 (3): 305-323.
- Friedmann, W. (1953). *Legal Theory*, London.
- Goldfeder, M. & Razin, Y. (2015). "Robotic marriage and the law", *J. Law Soc. Deviance* 10 (12): 137– 176.
- Gutiú, S. M. (2016). "The Robotization Of Consent". (ed. Calo R et al), *Robot law*. Edward Elgar Publishing, Cheltenham.
- IBM. (2024). "What is Strong AI?", <https://www.ibm.com/topics/strong-ai>, (Erişim Tarihi: 6.5.2024).
- Hatemi H. & Serozan R. (1993). *Aile Hukuku*, İstanbul.
- Hew, P. C (2014). "Artificial Moral Agents Are Infeasible With Foreseeable Technologies", *Ethics and Information Technology*, 16 (3): 197-206.
- Heaven, W. D. (2023). "Google DeepMind wants to define what counts as artificial general intelligence", *MIT Technology Review*. <https://www.technologyreview.com/2023/11/16/1083498/google-deepmind-what-is-artificial-general-intelligence-agi/>, (Erişim Tarihi: 6.5.2024).
- Hildebrandt, M. (2013). "From Galatea 2.2 to Watson – and Back?" (ed. M. Hildebrandt and J. Gaakeer), *Human Law and Computer Law: Comparative Perspectives*, Springer 2013.
- Kahn, P. H; Reichert, A. L.; Gary, H. E; Kanda, T; Ishiguro, H; Shen, S., Ruckert, J. H & Gill, B. (2011). "The new ontological category hypothesis in human-robot interaction", *HRI 2011 - Proceedings of the 6th ACM/IEEE International Conference on Human-Robot Interaction*.
- Kaneti S. (2013). *Türk Medenî Kanunu'nun Atatürk İlkeleri Işığında Yorumlanması*, s. 59-69, 1
- Karabağ, T. (2024). *Yapay Zekâ Tarafından Meydana Getirilen Ürünlerin Fikir Ve Sanat Eserleri Kanunu Kapsamında Eser Niteliği Ve Söz Konusu Ürünler Üzerinde Eser Sahipliđi*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul. Bahçeşehir Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Karakocalı, A. (2016). *Roma Hukukunda ve Türk Hukukunda Korkutma (Metus)*, Ankara
- Karan, U. (2013). *Evlenme ve Aile Kurma Hakkı* (ed. Sibel İnceoğlu), *İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi ve Anayasa: Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru Kapsamında Bir İnceleme*, Beta Yayıncılık, İstanbul.
- Kocayusufođlu N. (2010). *Borçlar Hukuku, Genel Bölüm, Birinci Cilt, Borçlar Hukukuna Giriş, Hukuki İşlem, Sözleşme*, 4. Basıdan 5. Tıpkı Bası, İstanbul.
- Levy, D. (2016). "Why Not Marry A Robot?", *International Conference On Love And Sex With Robots* ss. 3-13, Cham, Springer International Publishing..
- Marchant, G. E. (2022). "Climbingbear, Kyra, Legal Resistance to Sex Robots", *Journal of Future Robot Life*, 3: 91-107.
- McCarthy, J. (2007). "What is Artificial Intelligence?", Stanford, <https://www.formal.stanford.edu/jmc/wwhatisai.pdf>, (Erişim Tarihi: 5.5.2024).
- Majewski, S. (2022). "7 Key Steps to Implementing AI In Your Business", *Dlabs*, 2022, <https://dlabs.ai/blog/how-to-implement-ai-in-your-company/>, (Erişim Tarihi: 5.5.2024).
- Negri, S M. C. A. (2021). (2021). "Robot as Legal Person: Electronic Personhood in Robotics and Intelligence", *Frontiers in Robotics and AI*, <https://www.frontiersin.org/journals/robotics-and-ai/articles/10.3389/frobt.2021.789327/full>, (Erişim Tarihi: 06.07.2024).
- Özsunay, E. (1983). *Borçlar Hukuku I, Giriş, Hukuki Muamelelerden Doğan Borçlar, Nedensiz Zenginleşmeler*, 2. Bası, İstanbul.
- Öztan B. (2004). *Aile Hukuku*, Ankara.
- Öztan, B. (2019). *Medeni Hukukun Genel Kavramları*, Ankara.
- Scocca, T. (2010). "Newt Gingrich on Gay Marriage: Shameless and/or Fearless", http://www.slate.com/blogs/scocca/2010/08/05/.newt_gingrich_on_gay_marriage_shameless_and_or_fearless.html, (Erişim Tarihi: 08.06.2024).
- Turing A. & Haugeland, J. (1950). *Computing Machinery and Intelligence*, Cambridge MA, MIT Press.

- Tok, H. (2011). “Otonom Öğrenme”, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 10 (36):-
- Turner, J. (2018). Robot Rules: Regulating Artificial Intelligence. Berlin, Germany, Springer.
- Velidedeoğlu, H. V. & Kaynar, R. (1960). Türk Borçlar Kanunu’na Göre Borçlar Hukuku, Umumi Hükümler, 3. Bası, İstanbul
- Velidedeoğlu, H. V. (1965). Türk Medeni Hukuku, Başlangıç ve Şahsın Hukuku, C. 1.
- West, R. (2010). “Sex, Law And Consent” (ed. Wertheimer A, Miller F). The ethics of consent: theory and practice, ss. 221-250, Oxford University Press, Oxford.
- Yalçın Uslu, M. N. (2023). “Protection of AI Generated Products and Examination within the Context of the European Union and Turkish Copyright Laws”, Yüksek Lisans Tezi, Koç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yeşilkaya N. (2022). “Felsefi Bir Sorun Olarak Yapay Zekâ”, Bozok Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 22 (22): 97-126..